

Trondheimsmodellen for Inn på tunet
Notat om utvikling av Inn på tunet i Trondheim

Maja Farstad og Jostein Vik

Notat nr 3/09, ISSN 1503-2027

**Norsk senter for bygdeforskning
Universitetssenteret Dragvoll
7491 Trondheim**

maja.farstad@bygdeforskning.no
jostein.vik@bygdeforskning.no

Innhold

1. Innledning.....	3
1.1 Beskrivelse av oppdraget	3
1.2 Informasjonsgrunnlag.....	3
1.3 Kort om dagens Inn på tunet-tilbud i Trondheim.....	3
1.4 Notatets struktur	4
2. Utviklingen av Inn på Tunet i Trondheim kommune.....	5
2.1 Enkeltpersoner av betydning.....	5
2.2 Fylkesmannens rolle.....	6
2.3 Velvillige politikere.....	6
2.4 Oppsummering	7
3. Organiseringen av Inn på Tunet i Trondheim	9
3.1 De ulike ansvarsområdene i Trondheim kommune.....	9
3.2 Strategier i Inn på tunet-arbeidet.....	10
3.3 En visualisering av Trondheimsmodellen	13
3.4 Oppsummering	14
4. Kontinuiteten i Inn på Tunet-satsingen	17
4.1 Trondheim – en kommune som etterstreber suksess.....	17
4.2 Ivaretagelsen av et Inn på tunet-fokus.....	17
4.3 Tilbakeslag for gården som pedagogisk ressurs.....	18
4.4 Veien videre	19
4.5. Oppsummering	20
5. Avsluttende bemerkninger	21
Referanser.....	23

1. Innledning

1.1 Beskrivelse av oppdraget

På oppdrag fra Trondheim kommune presenterer Norsk senter for bygdeforskning i dette notatet en beskrivelse av utviklingen og organiseringen av Inn på tunet i Trondheim. Notatet omfatter:

1. En beskrivelse av oppstarten/utviklingen av Inn på tunet i Trondheim kommune.
2. En beskrivelse av dagens organisering av Inn på tunet-aktiviteten i Trondheim kommune.
3. En modell som visualiserer måten Trondheim kommune arbeider på.

Oppdraget er fullfinansiert av Trondheim kommune.

1.2 Informasjonsgrunnlag

Notatet er skrevet på bakgrunn av informasjon innhentet gjennom intervjuer med representanter fra henholdsvis administrasjonen, politikerne og tilbyderne i Trondheim:

- En rådgiver i rådmannens fagstab, under kommunaldirektøren for helse og velferd
- En rådgiver i rådmannens fagstab, under kommunaldirektøren for oppvekst og utdanning
- En tidligere rådgiver i rådmannens fagstab, under kommunaldirektøren for oppvekst og utdanning¹ (en av initiativtakerne til Inn på tunet-satsingen)
- En rådgiver i miljøenheten, innen Faggruppen Landbruk
- En politiker som satt i bystyret/formannskapet i perioden 2003-2007, og som i tillegg var vararepresentant i perioden 1999-2003.
- Tre ulike bønder som selger eller har solgt Inn på tunet-tjenester til Trondheim kommune

I tillegg til disse mer formaliserte intervjuene har vi hatt flere samtaler med en ansatt hos Fylkesmannens avdeling for landbruk og bygdeutvikling, som har vært sentral i utviklingen av Inn på tunet i Sør-Trøndelag.

1.3 Kort om dagens Inn på tunet-tilbud i Trondheim

Inn på tunet er tilbud på gårdsbruk tilrettelagt for bestemte målgrupper (enkeltmennesker eller grupper), hvor aktivitetene i tilbudet bygger på gårdens og bondens ressurser². Inn på tunet-tilbudene foregår som regel i nært samarbeid med kommunens oppvekst/skole- og helse/sosialsektor, hvor kommunen da er kjøper av disse tilbudene. Trondheim kommunes satsing på Inn på tunet startet på slutten av 1990-tallet. I dag (januar 2010) består det samlede Inn på tunet-tilbudet³ i Trondheim av:

¹ Den gang også sosialtjenester og dagtilbud for yrkeshemmede var underlagt oppvekst- og utdanningsfeltet.

² Inn på tunet (2009).

³ Det vil si tilbud hvor kommunen er involvert som kjøper.

- To gårder med helserelaterte tilbud i kommunal regi. På den ene av disse gårdene tar man i mot yrkeshemmede personer med varig uføretrygd, hvor det er hovedvekt av folk med utviklingshemming og psykiske lidelser. Tilbudet består av 11 plasser og fem besøksplasser⁴. På den andre gården er det fem plasser, øremerket folk med psykiske lidelser.
- Én gård med et nyopprettet, kommunalt regissert dagtilbud for personer med demens i tidlig fase, hvor det er etablert fem plasser, med planlagt utvidelse med ytterligere to-tre plasser.
- Én gård som på oppdrag fra, og i samarbeid med, Trondheim kommune har etablert et botiltak for domfelte som prøveløslates fra forvaring. Tilbudet er per i dag tilrettelagt for to brukere.
- Én gård med elevtilbud i kommunal regi, hvor tre skoleelever har et ukentlig tilbud⁵.
- I tillegg er elever ved Dagskolen⁶ i Trondheim brukere av et Inn på tunet-tilbud som er etablert på en gård i nabokommunen. Eier av gården er bonde, men også pedagog, og ansatt ved Ressurssenteret for barn og unge (RBU)/Dagskolen. Elever fra 5. til 10. klassetrinn får et deltidstilbud over en begrenset tidsperiode på gården. Kjøp av denne tjenesten ligger for øvrig inne i budsjettet til RBU/Dagskolen, så dette er noe som gjennomføres uavhengig av Trondheim kommunes Inn på tunet-budsjett.
- Tre grønne barnehager
- Det finnes også enkelte gårder som tilbyr arbeidspraksis i skjermet virksomhet, men disse tilbudene er betalt av NAV.

Det bør legges til at man inntil nylig hadde betydelig flere skolebarn ute på ulike gårder. I skoleåret 2008/2009 benyttet 11 enkeltelever et Inn på tunet-tilbud i Trondheim. De fleste av disse tilbudene måtte imidlertid avvikles, fordi Fylkesmannen i Sør-Trøndelag fastslår at elevtilbud ikke er i tråd med opplæringsloven, dersom det ikke er pedagoger tilstede på gården (se avsnitt 4.3).

1.4 Notatets struktur

I fortsettelsen av notatet benyttes følgende struktur: Kapittel 2 tar for seg hvordan satsingen på Inn på tunet kom i gang i Trondheim kommune. I kapittel 3 beskrives hovedtrekkene ved dagens organisering av, og strategier for, kommunens Inn på tunet-satsing. I tillegg visualiseres organiseringen av Inn på tunet-aktiviteten i Trondheim kommune ved hjelp av en modell. I kapittel 4 tar vi for oss faktorer som er med på å sikre kontinuitet i kommunens Inn på tunet-satsing, samt en kort redegjørelse for Trondheim kommunes videre planer. Hvert kapittel avrundes med en punktvis oppsummering av hovedpoengene. Til sist følger noen avsluttende bemerkninger i kapittel 5.

⁴ Plasser uten bistand fra gården; bonden har ikke ansvar for å følge opp disse brukerne, da de har med seg eget personale.

⁵ Her er den ene ektefellen lærer, og ansatt i Trondheim kommune. Den samme gården har nå etablert det nevnte dagtilbudet for demente.

⁶ Ligger under Ressurssenteret for barn og unge i Trondheim kommune, og utgjør et tilbud til elever med utfordrende elevatferd, samspills- og motivasjonsvansker.

2. Utviklingen av Inn på Tunet i Trondheim kommune

I denne delen vil vi vise hva som har hatt betydning for utviklingen av Inn på tunet i Trondheim kommune. Slik det ofte er i utviklingsprosesser, var det heller ikke i dette tilfellet snakk om en planmessig og systematisk utvikling. Ifølge informantene i administrasjonen var den første fasen av Inn på tunet en mer eller mindre tilfeldig prosess drevet fram av enkeltpersoner:

”Det har hele tiden vært noen som har snakket med noen, som igjen har snakket med noen, og noen møter histen og pisten, og noen gårdsbruk som har ringt og vært interesserte. (...) Så det har skjedd mye gjennom kontakter og ivrighet hos enkeltpersoner.”

Til tross for lite systematikk, synes enkelte faktorer å ha vært av stor relevans for oppstarten av Inn på tunet-sektoren i Trondheim, og disse vil nå bli presentert.

2.1 Enkeltpersoner av betydning

Oppstarten av Inn på Tunet i Trondheim kan, slik informantene oppfatter det, i stor grad knyttes til to enkeltpersoner, ansatt i relativt sentrale stillinger i kommunen. Det første initiativet ble tatt av en person ansatt som enhetsleder for et kommunalt dagtilbud for folk med funksjonsnedsettelse. Ifølge informantene er dette en person som stadig er ute etter å prøve ut nye ting, og som er nysgjerrig og sterkt engasjert i faget sitt. Initiativtakeren jobbet med dagtilbudet som han var leder for, og så på mulighetene for å utvide dette konseptet. Initiativtakeren var kjent med grønn omsorg (Inn på tunet) fra andre land, og hadde sterk tro på det å bruke gårdsbruk som en del av tjenestene til folk med ulike lidelser eller problemer.

Den andre sentrale aktøren var den ovennevnte enhetslederens kontaktperson i rådmannens fagstab⁷. Kontaktpersonen jobbet med oppvekst og utdanning i fagstaben, og sosialtjenestene og dagtilbudene for yrkeshemmede var den gang knyttet opp mot dette feltet⁸. Denne personen var også av den oppfatning at landbruket har ressurser som man kan spille på, og at dette var noe som man burde ha som et tillegg til de vanlige kommunale tjenestene. Initiativtakerens oppspill ble derfor godt mottatt av nevntes kontaktperson.

De to personene hadde dialoger og diskusjon rundt ideen. Det viste seg etter hvert at også enhetsledere for andre dagtilbud var positive til ideen. Den daværende organiseringen av rådmannens fagstab gjorde at kontaktpersonen også hadde en tett link til skole- og barnehagemiljøene. Derfor ble også muligheten for at gårder kunne brukes i forbindelse med oppvekst og undervisning, raskt brakt på bane.

For Trondheims del hadde oppstarten av Inn på tunet slik mye med enkeltpersoner å gjøre, basert på deres engasjement og interesser. Noe som synes å være essensielt i forbindelse med oppstarten av Inn på tunet i Trondheim, var at initiativtakerne hadde en form for relasjon til landbruket fra tidligere av, samtidig som de hadde sitt *faglige* ståsted innen helse og velferd.

⁷ I fagstaben er det oppnevnt en kontaktperson for hver av enhetslederne i kommunen.

⁸ Nå er sosialtjenester og tilbud for yrkeshemmede organisert under ”helse og velferd”.

2.2 Fylkesmannens rolle

Også hos Fylkesmannens avdeling for landbruk og bygdeutvikling er det spesielt én person som har stått på for å få utviklet Inn på tunet, både i Trondheim og i resten av fylket. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har i lengre tid hatt fokus på å finne og utvikle velfungerende tilleggsnæringer for bønder, og Inn på tunet har da vært sett som en høyst aktuell næring i denne sammenheng.

Fylkesmannens landbruksavdeling (FMLA) har dratt i gang flere prosjekter knyttet til Inn på tunet, (deriblant det pågående prosjektet "Natur og helse"). Prosjektleder for disse prosjektene, og ansvarlig for Inn på tunet hos FMLA, beskrives som en "motor" for utviklingen av Inn på tunet i fylket. Vedkommende tar stadig kontakt med kommuneadministrasjonen, politikere, og andre for å informere eller avtale nye møter og opplegg. Gjennom prosjektet "Natur og helse" har man rettet seg både mot potensielle tilbydere, kjøpere og politikere, samt representanter fra brukersiden, både for å informere om mulighetene, og for å skape dialog mellom partene. Man har også arrangert studieturer til andre deler av landet, og til utlandet, for å vise hva som er mulig å få til. Landbruket, med Fylkesmannens avdeling for landbruk og bygdeutvikling samt Bondelaget i spissen, har slik vært tydelige på at de ønsket å tilby Inn på tunet-tjenester hvis det skulle bli mulighet for dette.

2.3 Velvillige politikere

Informantene forteller at administrasjonen allerede på et tidlig tidspunkt var flinke til å gi oppspill til politisk nivå, og at det hele tiden har vært en generell positiv holdning til Inn på tunet-utviklingen fra politisk hold. Mens det i dag er rød-grønn styring i Trondheim, var det Høyre som satt med makten ved oppstarten av Inn på tunet-satsingen⁹. Også innenfor politikken har det vært enkeltpersoner som har vært spesielt ivrige, fra forskjellige partier. Informantene opplever ikke at det gått noe skille mellom de ulike partiene når det gjelder oppslutningen rundt Inn på tunet. Det synes slik, både nå og før, å eksistere en mer eller mindre tverrpolitisk enighet om at dette er noe som er verdt å satse på.

Når det gjelder bakgrunnen for politikernes velvilje, har informantene en oppfatning av at det spesielt er næringsutviklingen og "den grønne profilen" knyttet til Inn på tunet som spiller en rolle i denne sammenheng. Selv om politikerne har fokus både på næring og helse, synes de i størst grad å ha flagget utviklingen av flere arbeidsplasser i forbindelse med Inn på tunet, mens administrasjonen har hatt størst fokus på helseaspektet. Slik sett representerer Inn på tunet et møtepunkt mellom grønn næringsutvikling og oppvekst og helsetjenester.

Politikerne i Trondheim har i flere år gitt tilleggsbevilgninger til Inn på tunet-satsingen. Informantene fra administrasjonen mener politikernes bevilgning av friske midler har vært helt avgjørende for Inn på tunet-utviklingen. De bemerker at de også selv kan legge inn penger til dette i budsjettene sine, men at det da er snakk om svært begrensede midler, og at dette alene ville vært "puslete". De mener derfor alt blir mye enklere når det er politisk støtte og styring av satsingen.

I stedet for å diskutere hvorvidt Inn på tunet er et bra helsetiltak eller ikke, mener politikerinformanten at det heller har vært et spørsmål blant politikerne om *hvor mye* penger man skal bruke, og *hvor* de skal settes inn; oppvekst eller helse, og om hvilke målgrupper som skal prioriteres innenfor disse satsingene fra år til år. Slike beslutninger utgjør en del av

⁹ Høyre hadde ordføreren gjennom hele 1990-tallet og frem til 2003.

budsjettprosessen. Det hevdes at politikerne ved enkelte anledninger har bevilget mer midler enn det administrasjonen har etterspurt, og dette understreker politikernes velvilje i forhold til satsingen på Inn på tunet.

Hvorfor denne tverrpolitiske enigheten?

En slik velvilje fra politisk hold finner man imidlertid ikke alle steder, og det er relevant å lete etter en mer dypereliggende årsak til at politikerne i Trondheim er så positive til Inn på tunet som de er. Svaret her kan muligvis knyttes til landbrukets posisjon i Trondheim kommune, ifølge vår politikerinformant.

Trondheim kommune har i lengre tid hatt store arealutfordringer når det gjelder byutvikling, jordvern og næringsutvikling, i og med at byen er omkranset av sjø og landbruk. Trondheim er i stor grad bygd på dyrket jord¹⁰, og også i senere tid har en del landbruksarealer gått med til boligutbygging. Fortsatt er imidlertid omtrent 18 prosent av kommunens totale areal dyrka mark¹¹, og det er flere definerte landbruksområder i utkantene av byen.

Politikerinformanten opplever at det, delvis på grunn av arealutfordringene, i lang tid har vært en bevissthet i forhold til at Trondheim blant annet skal være en "grønn by"/miljøby/landbrukskommune i mer eller mindre grad, uavhengig av styresett eller politisk landskap. Slik synes man å være bevisst på de verdiene som ligger i landbruket. Politikerinformanten opplever at det innad i det politiske miljøet er viktig å fremheve Trondheim som en grønn by og en landbruksby. Landbruket synes slik å være noe som er knyttet til byens *identitet*, og noe som man gjerne vil ivareta.

På slutten av 1990-tallet ble det også gjennomført et prosjekt på det bynære landbruket i Trondheim kommune, hvor man fokuserte på relasjonen mellom byen og landbruket. Man ønsket da å tydeliggjøre og styrke landbruket, ut ifra at byen har såpass mye landbruk som den har, og hadde. Tjenesteproduksjon generelt, og grønn omsorg (Inn på tunet) spesielt, ble da trukket frem som velegnede næringer for det bynære landbruket, i forhold til det potensielle markedet blant Trondheims innbyggere. Politikerinformanten mener at prosjektet om bynært landbruk har hatt betydning for Inn på tunet-utviklingen, ved at man dermed oppnådde en politisk og administrativ forankring på relativt høyt nivå. Prosjektet var organisert under daværende byplansjef, som jobbet under rådmannen. Rapporten fra prosjektet var kjent på rådhuset, den ble behandlet politisk, og ordføreren var vel kjent med prosjektet. Det som kom frem i prosjektet på bynært landbruk, ble for øvrig også tatt med videre i de prosjektene som Fylkesmannen senere har hatt på Inn på tunet.

2.4 Oppsummering

Forhold som har fremmet utviklingen av Inn på tunet i Trondheim:

- Ildsjeler i sentrale posisjoner i kommunen, innenfor *helsesektoren*. Fikk forankret en velvilje så høyt opp i systemet som på rådmannsnivå.
- Aktiv deltagelse fra (ildsjel hos) FMLA, som hele tiden har motivert og samlet partene; interesserte bønder, helse/-oppvekstadministrasjonen og politikere, samt brukerrepresentanter

¹⁰ Trondheim kommune (2009a).

¹¹ Trondheim kommune (2009b).

- Utviklingen grunner i brukernes behov; *kjøpersiden* (Trondheim kommune) tok initiativet.
- Politikerne har hele tiden sett potensialet i Inn på tunet; kanskje først og fremst næringsmessig sett, men man har heller aldri betvilt de helsemessige effektene
- → friske midler avsatt fra politisk hold

I tillegg synes det å ha vært noen ”heldige omstendigheter” i forhold til oppstarten av Inn på tunet i Trondheim:

- Sentrale helsefaglige folks kjennskap til og verdsetting av landbruket
- Landbrukets posisjon i Trondheim kommune; identitet knyttet til landbruket/”det grønne”

Vi ser altså at Inn på tunet har en sterk forankring både i kommuneadministrasjonen og blant politikerne, i tillegg til hos Fylkesmannen. Fra starten av har det slik sett vært både en tverrpolitisk og tverrsektoriell oppslutning om Inn på tunet i Trondheim.

3. Organiseringen av Inn på Tunet i Trondheim

Denne delen omhandler organiseringen og gjennomføringen av arbeidet med Inn på tunet i Trondheim kommune, samt en visualisering av Trondheimsmodellen (avsnitt 3.3).

3.1 De ulike ansvarsområdene i Trondheim kommune

Drivkraft og ansvar på rådmannsnivå

Det er en av rådgiverne i rådmannens fagstab, organisert under kommunaldirektøren for helse og velferd, som har hovedansvaret for koordineringen og utviklingen av Inn på tunet i Trondheim. Denne personen jobber videre tett med en annen rådgiver i fagstaben, innenfor oppvekst og utdanning, som i det daglige arbeidet tar seg av det som berører skolerelaterte Inn på tunet-tilbud. Slik Inn på tunet er organisert i dag, ligger altså ansvaret på *rådmannsnivå*¹².

Det er i stor grad kjøperen som etterspør tjenestene, heller enn at bøndene driver dette frem. Kommunen etterlyser tilbud når de ser at de trenger det. Det er med andre ord *innbyggernes behov* som styrer utviklingen, både med hensyn til helse/velferd og skole. Behovene defineres på rådmannsnivå, og er i noen sammenhenger meldt inn av enhetene under. I og med at Trondheim kommune ser verdien av Inn på tunet, behøver ikke landbrukssektoren å overbevise kjøperne om verdien av tilbudet, slik situasjonen synes å være flere andre steder. Trondheim kommune er ellers aktivt med i utviklingen av tilbud; de er ikke en passiv mottaker av salgsframstøt fra bønder. De har vært veldig tydelige på at de ønsker å utvikle produktet sammen med bonden, og har slik krevd noe av de som ønsker å selge tjenester.

Mottakelsen av interesserte bønder

Faggruppen Landbruk (landbrukskontoret)¹³ i kommunen er en slags medspiller til rådgiverne i fagstaben, ved at de tar seg av en del praktiske ting som berører bøndene. Landbrukskontoret er gjerne de i kommunen som bøndene først har kontakt med; de spør bøndene om deres motivasjon i forhold til Inn på tunet, hva de kan tilby, hvor gården er lokalisert, hvor de er i tankeprosessen – og informerer deretter Inn på tunet-ansvarlig i rådmannens fagstab, slik at denne personen kan vurdere hvilke muligheter som ligger der. Videre informerer landbrukskontoret bøndene om hvilke investeringsmuligheter de har gjennom Innovasjon Norge. Innovasjon Norge har dessuten vært positive til å støtte dem som ønsker å etablere et tilbud, både når det gjelder kursing og investeringer. I tillegg har Fylkesmannen arrangert veiledningskurs og studieturer, så disse institusjonene har i følge informantene investert mye ressurser i å legge til rette for Inn på tunet, hva tilbyderne angår.

Delegering av ansvar til enhetsnivå

Trondheim kommune har etablert dagtilbud¹⁴ i ulike bydeler, og de helserelaterte Inn på tunet-gårdene har fått hver sin leder av disse (enhetsledere) som sine kontakt- og ansvarspersoner i kommunen. Enheten har da ansvar for å følge opp tilbyderen, og for å melde inn

¹² De aktuelle kommunaldirektørene involverer seg også i Inn på tunet-satsingen. For eksempel så var det nyopprettede demenstilbudet en direktebestilling til fagstaben fra kommunaldirektøren for helse og velferd.

¹³ Organisert under miljøenheten.

¹⁴ Sysselsettings- og aktivitetstilbud til yrkeshemmede personer med spesielle behov.

eventuelle behov til fagstaben, og det er enheten som forsyner ”sin” gård med egnede brukere. På denne måten er det jevnlig driftsansvaret knyttet til Inn på tunet for kommunens del delegert til enhetslederne.

En av tilbyderinformantene forteller at hun har halvårsmøter med enhetslederen, og at hun også kan ta kontakt hvis hun føler at noe er uklart. Hun forteller videre at en av enhetslederens ansatte er ansvarlig for å sende henne egnede brukere, og å ta seg av alt som omhandler brukerne. Den nevnte ansatte kommer i tillegg ut på gården og evaluerer brukerne underveis. Denne ordningen er fordelaktig for tilbyderne, da ulike kontaktpersoner for hver av brukerne ville innebåret en større mengde administrativt arbeid.

Når det gjelder oppvekst og skole, er det, slik det vil bli redegjort for i avsnitt 4.3, ikke mange enkeltelevtilbud som fortsatt er løpende i Trondheim kommune. Kommunen har imidlertid de siste årene utarbeidet en velfungerende organisering av arbeidet med Inn på tunet på skoleområdet – noe som også bekreftes av berørte tilbydere. Rådgiveren i rådmannens fagstab som jobber med de skolerelaterte Inn på tunet-tilbudene, har et nært samarbeid med personen som sitter med det overordnede ansvaret for spesialundervisningen i kommunen, da sistnevnte pleier å melde inn hvilke barn som kan ha behov for et slikt tilbud. Fra rådmannsnivå påser man at alle de involverte elevene er inne i kommunens system for spesialundervisning, og at de har vedtak om plassering, slik at det er en sakkyndig vurdering av elevenes behov som ligger til grunn. Det er rektor/enhetsleder som er ansvarlig for barnet på gården, og tilbyder og rektor/skolen har en avtale som går på hva eleven trenger; ivaretakingen av barnet mer spesifikt. Trondheim kommune har utover dette en standardavtale med tilbyder, som omhandler betaling, hvem som har ansvar for hva, forsikring og andre mer praktiske ting.

3.2 Strategier i Inn på tunet-arbeidet

Trondheim kommune har tatt seg god tid, og har brukt mye ressurser på å finne riktige tilbydere og å utforme gode tilbud. Det har ifølge informantene gått med utallige timer til møter og diskusjoner. Med tanke på tidsbruken, og det at det tross alt er snakk om forholdsvis små tiltak, har Inn på tunet-tiltakene slik sett vært temmelig dyre for kommunens del, men informantene mener at dette har vært et viktig felt å prioritere.

Formål: gode og tiltrengte tjenester til byens innbyggere

Administrasjonen er helt tydelige på at Inn på tunet-tilbud skal etableres på bakgrunn av særskilte behov blant byens innbyggere. Kommunens rolle er å jobbe med å utvikle gode tjenester. Hvis etterspørselen ikke er stor nok, så har ikke kommunen noen betenkeligheter med å avvike tilbud, for, som de poengterer: *”vi skal ikke subsidiere gårdsbruk”*. Trondheim kommune legger videre vekt på at Inn på tunet-satsingen skal bidra til å skape en bredde i det samlede tjenestetilbudet deres. Inn på tunet skal representere noe annet enn de ordinære kommunale tjenestene; *”et annerledes tilbud som flere brukere setter pris på, og finner seg til rette i”*.

Kommunen henter gjerne inspirasjon fra andre deler av landet i forbindelse med utviklingen av nye tilbud. Utviklingen av et tilbud for personer med demens kom blant annet i gang etter at kommunaldirektøren for helse og velferd hadde hørt om noe lignende et annet sted. Ikke bare bønder, men også folk i administrasjonen har deltatt på Inn på tunet-studier i regi av Fylkesmannen.

Å finne riktige tilbydere

Fagstaben er ute etter å finne kvaliteter av grunnleggende karakter på potensielle Inn på tunet-gårder. Det de etterspør har blitt illustrert med "familien Larkins"; levende gårder med trivelige folk, som er inkluderende ovenfor brukerne, og hvor brukerne får oppleve gleden av å skape noe, gjennom å være med og produsere og se resultatene.

For det første har kommunen lagt ned mye arbeid i å finne egnede tilbydere. De har hatt informasjons-, rekrutterings- og "tenke"-møter med ulike bønder. Man har hele tiden vært på leting etter tilbydere som har engasjement og pedagogisk innretning. En annen ting er at de har søkt etter tilbydere som har lyst til å holde på lenge. Mange bønder har vært, og er, stadig interesserte, og informantene fra administrasjonen mener det har vært en utfordring å sikre seg at bøndene pedagogisk sett har vært gode nok, og at de har tenkt langsiktig nok. I tillegg har det også vært litt usikkerhet å spore blant bøndene, med hensyn til om de skal tørre å satse, noe som også har forlenget prosessen.

Avtaleutforming

Trondheim kommune har også brukt mye tid på utvikling av gode avtaler mellom kommunen og tilbyder. Den tidligere nevnte enhetslederen som tok initiativet til Inn på tunet-satsingen i første omgang, fikk kontaktansvaret for den første formelle Inn på tunet-gården, og han jobbet frem en avtale ved å se til noe som tidligere var benyttet i forbindelse med lignende tilbud i Danmark. Trondheim kommune har senere bygget videre på denne avtalen. Når det gjelder kvalitetssikring, så har de samarbeidet, undersøkt og lett sammen, for å finne hvilke kriterier som må være på plass. De har da i stor grad støttet seg på mer overordnede retningslinjer, blant annet fra Landbrukets HMS-tjeneste. De har videre benyttet en av Inn på tunet-gårdene som pilot i forhold til kvalitetssystemet. De i fagstaben som jobber med Inn på tunet, er svært opptatt av å foreta en skikkelig kvalitetssikring, da de er bevisste på at negative erfaringer i forhold til ett tilbud kan ødelegge voldsomt for resten av satsingen.

De første gårdene som ble etablert, fikk 10-årskontrakter med kommunen. Med flere aktuelle tilbydere og reell konkurranse disse imellom, har dette nå blitt endret. Tilbyderne får ingen intensjonsavtale. Ordinært sett har avtalen mellom kommunen og tilbyder en varighet på ett år, med opsjon i to år, hvor opsjonen er ensidig i kommunens favør. Dreier det seg imidlertid om tilbud hvor stabilitet er en essensiell faktor for brukerne, så er kommunen i enkelte tilfeller også tilbøyelige til å gå inn i lengre avtaler – dette avhenger imidlertid av hvor kommunen får penger fra til å finansiere kjøpet.

Inn på tunet-ansvarlig forteller at kommunen har vært forholdsvis tøff i forhandlingene om avtaler med bøndene: *"Det har vært kjempetøffe runder. Men alle har overlevd, for å si det sånn"*. Ved ett tilfelle har Trondheim kommune også benyttet jurister i forbindelse med forhandling om avtaler; det var da snakk om en langsiktig avtale, og man ønsket å sikre at alt ble bra.

Økonomi

Det at politikerne bevilger midler til Inn på tunet-satsingen, setter Trondheim kommune i en fordelaktig posisjon. Rådmannen har da øremerkede budsjettmidler på dette området som kan benyttes. Dette er noe som blant annet har vært vesentlig i forhold til utviklingen av elevtiltak:

”Det var ikke smertefritt i starten. Rektorene lukket ørene når Inn på tunet ble presentert, fordi de ikke hadde penger. Men så kom det plutselig penger, fra politisk hold, som løste dette. Kjøperne trenger ikke plukke alt fra egen ramme, rådmannen har øremerkede budsjettmidler på dette området, som man kan legge i. Nå står rektorene i kø.”

Det er ellers dyrt for kommunen å få i stand systemene (med hensyn til all tidsbruken), samt at det er forholdsvis dyrt å kjøpe tjenestene. Kommunens generelle holdning er at man ikke kjøper private tjenester så lenge de ikke kan konkurrere på pris med tjenester i kommunal regi:

”Enkelte steder har vi funnet at vi har betalt dobbel timespris i forhold til hva vi kunne gjort, og det blir uholdbart for Trondheim kommune på sikt. Så det har blitt fremforhandlet noen nye avtaler. For vi vil gjerne beholde tiltakene, men man må kunne dokumentere oppover i systemet at det i hvert fall balanserer litt bedre enn dobbel pris. (...) Men det er sagt at man ikke skal kjøpe inn veldig dyre tjenester privat. Man kjøper egentlig kun hvis man kan legge seg på nivå med kommunale priser, i utgangspunktet.”

Hvis prisene er for høye, kan de kuttet ved at man endrer litt på konseptet, tar inn litt flere brukere og får ned timeprisen på den måten, samt at tilbyder må finne seg i å få mindre betalt hvis tilbudet skal fortsette. Administrasjonen poengterer at bøndene må være realitetsorienterte i forhold til hva de kan få ut av kommunen økonomisk. Kommunen har noen priser på tjenester i kommunal regi, og det forventes at bøndene holder seg på linje med disse. På grunn av tilbydernes sårbarhet (kortsiktige avtaler, og konkurranse med andre tilbydere om nye oppdrag) synes det å være avgjørende at bøndene har en drift og en økonomi på gården som gjør at de kan drive videre, også hvis de taper anbudet. Administrasjonen mener derfor det er viktig at tilbyderne har grunndriften i balanse.

I den grad det er mulig, er målet at én og samme gård kan ha flere typer tiltak. Kommunen sparer ressurser på å benytte seg mer av allerede eksisterende tilbud, og når en gård først satser og investerer, er det positivt hvis tilbyder kan få så mye ut av det som mulig. Som en i administrasjonen uttalte: *”det er jo ikke vits for bøndene å holde på med noe som de tjener 25 000 i året på; det må være noe ordentlig”*.

Ellers kommenteres det at transport er et tema og dilemma, da det koster mye, og gjerne krever spesialorganisering på en eller annen måte. Mesteparten av transporten er slik i kommunal regi, men i tilfeller hvor det er mulig og brukerne er i stand til å benytte seg av det, sørger kommunen for å legge opp tilbudet slik at det passer med rutebuss eller lignende. Og når det gjelder elevbrukere, så passer man på at elevene får plass på gårder som ligger relativt nærme hjemstedet eller skolen, for slik å begrense transportutgiftene.

Nylig innført anbudsordning

Kommunen har i det siste innført anbudsordning i forbindelse med oppstart av nye, større tiltak. De sørger for å ha penger til satsingen på budsjettet, og så går de ut med offentlig anbud på tiltaket. Dette er noe som de nylig har gjennomført, i forbindelse med etableringen av et nytt dagtilbud for personer med demens i tidlig fase. Da gikk de bredt ut, og annonserte informasjonsmøter. De måtte lyse ut anbudet to ganger på grunn av liten respons, men etter hvert fikk de konkurranse mellom to gårder, hvor den ene vant. Kommunen vil forsøke å kjøre denne linja fremover, når de har større tiltak som de ønsker å etablere. I og med at de

har flere interesserte tilbydere, så beveger man seg på kanten av lovverket hvis man går inn for direktekjøp i stedet.

Det er innkjøpsjefen i Trondheim kommune som har stått for behandlingen av anbud. Denne personen har også orientert bøndene om prosessen; *”holdt dem litt i hånda”*. Kommunen legger vekt på å hjelpe bøndene gjennom søkeprosessen, slik at anbudsordningen ikke blir noe som skremmer dem vekk. Inn på tunet-ansvarlig poengterer at det som vektlegges høyest i anbudet er kvalitet – før pris. I tillegg vektes også miljø og fleksibilitet. Slik er det å lete etter de riktige gårdene fortsatt noe som står sentralt. Administrasjonsinformantene er fornøyde med den nye anbudsordningen, da de opplever dette som en kvalitetssikring både for kjøper og selger. Kommunen tvinges til å tenke nøye igjennom på forhånd hva det er de egentlig ønsker å kjøpe. De må være spesifikke på hva de går ut og etterspør, og det gjør forarbeidet til en grundig prosess. Bonden må også gjøre det samme, når denne utformer sitt anbud.

I forbindelse med anbudsinnføringen, er de også i ferd med å revidere avtalene noe. Nå når innkjøpssjefen er koblet inn, vil det bli en mer standardisert avtale, utviklet slik det gjøres også ved andre innkjøp. Når de nå kjører anbud, etterstreber de ellers at avtalen skal være i tråd med de punktene som står i anbudsdokumentet.

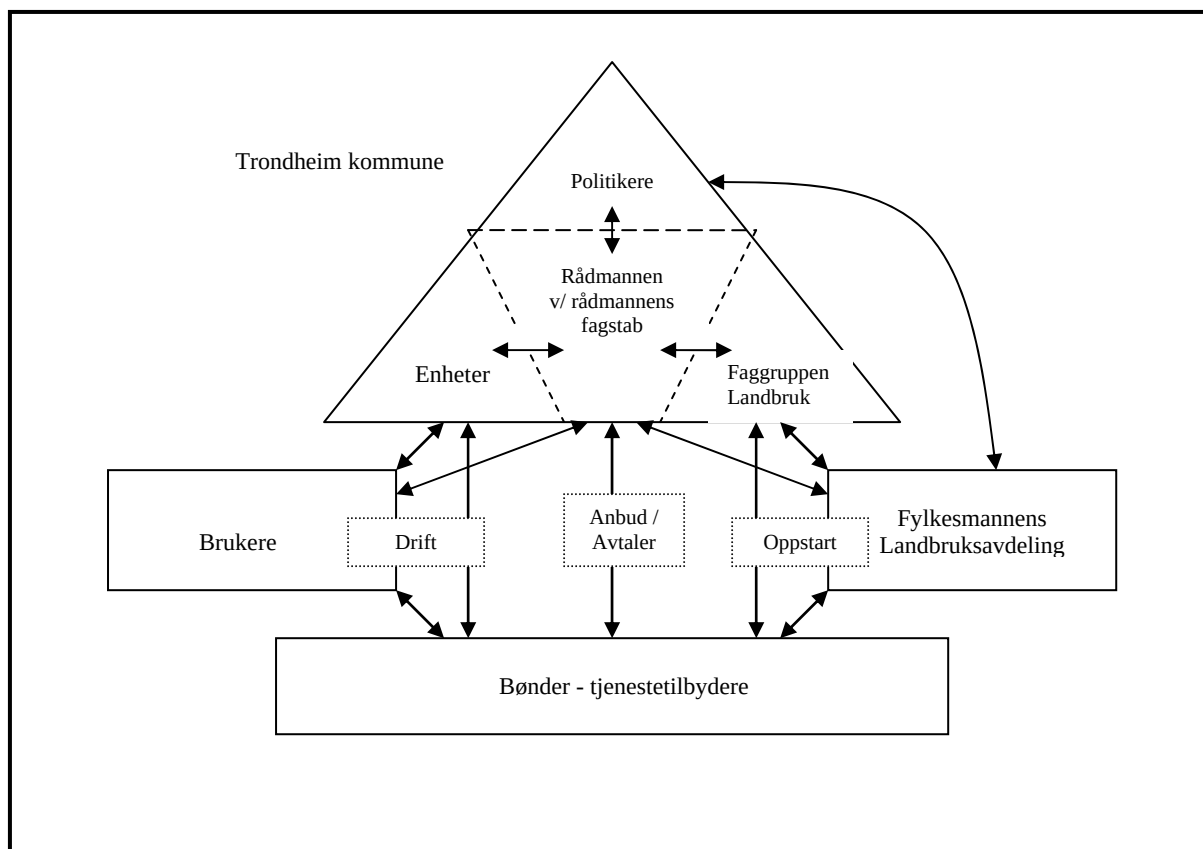
Tilbyderne på sin side ser de kortsiktige avtalene som kommunen opererer med som nokså problematiske, men mener at innføringen av anbud er bra, da dette fører til en skjerping av kvaliteten. De mener samtidig at det er viktig at bøndene ikke selger seg for billig. Som en av dem uttrykte:

”Klart, bøndene må være realistiske, men man bør ta seg betalt for det man gjør, og man får ikke lignende tilbud andre steder enn på en gård, og det skal verdsettes, og bønder er ikke flinke til å verdsette det de gjør. (...) Vi gir ikke bort dette her.”

En av de andre tilbyderne har videre en oppfatning av at det har vært veldig viktig å ha de riktige *kontaktene* for bønder som har ønsket å starte opp. Hun håper at innføringen av anbudsordningen kan bidra til å gjøre dette aspektet mindre relevant.

3.3 En visualisering av Trondheimsmodellen

Figur 1 (på neste side) er en modell som, basert på innholdet i de forutgående avsnittene, illustrerer Trondheim kommunes interne organisering rundt arbeidet med Inn på tunet, samt kommunens samspill med andre aktører om Inn på tunet-aktiviteten i Trondheim.

Figur 1: Trondheimsmodellen

Internt i kommunen er det i all hovedsak fire aktørgrupper som er involvert i Inn på tunet-satsingen: Politikerne, rådmannens fagstab, enheter innenfor helse og utdanning, og Faggruppen Landbruk (landbrukskontoret). Modellen tydeliggjør hvordan hovedansvaret og oversikten er etablert på rådmannsnivå, blant annet ved at knutepunktet mellom de øvrige aktørgruppene i Trondheim kommune ligger her. Videre illustrerer modellen hvordan ansvar for innledende kontakt med interesserte bønder og jevnlig driftsansvar for etablerte tilbud er delegert til henholdsvis landbrukskontoret og aktuelle enheter, mens fagstaben selv tar hånd om utvikling av nye tilbud og avtaler, gjennom forhandlinger med bøndene. Modellen synliggjør også hvordan Fylkesmannen jobber tett opp imot alle ledd.

3.4 Oppsummering

Følgende punkter kan oppsummere organiseringen av arbeidet med Inn på tunet i Trondheim:

- Det er *kjøperen* (Trondheim kommune) som driver utviklingen av Inn på tunet i Trondheim: satsingen grunner først og fremst i innbyggernes særskilte behov, og ikke i bønders behov for en tilleggsnæring
- Hovedansvaret ligger så høyt oppe i kommunestrukturen som på rådmannsnivå
- Velfungerende organisering: FMLA og landbrukskontoret i kommunen tar seg av rekruttering og informering av bønder. Mens hovedansvaret ligger på rådmannsnivå, er det landbrukskontoret som først møter bøndene. De sjekker ut hvilke forutsetninger og muligheter som er til stede, samt eventuelt videreformidler kontakt med Innovasjon Norge (for tilskudd til investeringer), og oppretter kontakt mellom tilbyder og Inn på tunet-ansvarlig i rådmannens fagstab.

- Delegering av ansvar til *enhetsledere*, som har den jevnlige kontakten med tilbyderne, og det praktiske driftsansvaret. Har ansvar for å hjelpe tilbyderne med både oppstart og gjennomføring, og velger ut brukere som passer til tilbudet.
- Troen på tilbudet har gitt vilje til mye ressursbruk (tid og penger) i utviklingsprosessen, for å finne gode løsninger.
- Kjøpersida har hele tiden vært bevisst på hva de ønsker; langsiktighet og kvalitet, til en fornuftig pris. Man er seg bevisst hvor stor skade et dårlig tilbud kan skape for det samlede tilbudets renommé, og er derfor svært opptatt av å få til gode tilbud.
- Kommunen forsøker å få til at en og samme gård kan ha flere ulike tiltak gående samtidig, for å utnytte ressursene mest mulig.
- Større tiltak legges ut på anbud

4. Kontinuiteten i Inn på Tunet-satsingen

Enigheten om Inn på tunet-satsingen i Trondheim har bestått, og samarbeidet beskrives som en positiv symbiose mellom politisk nivå og administrativt nivå, blant folk som er interesserte i temaet. Selv om satsingen i stor grad har vært preget av ildsjeler og enkeltpersoner, har det vært en kontinuitet i arbeidet. Vi vil i denne delen se på noen forhold som synes å bringe Inn på tunet-satsingen i Trondheim videre, samt også gjøre rede for en faktor som har bremsset utviklingen av skolerelaterte Inn på tunet-tilbud. Videre vil vi kort beskrive Trondheim kommunes videre planer for Inn på tunet.

4.1 Trondheim – en kommune som etterstreber suksess

I følge informantene er kommunen generelt opptatt av å utvikle prosjekter som kan sette Trondheim kommune på kartet. Som Inn på tunet-ansvarlig sier:

”Vi er kjent for å være en foregangskommune på mange områder, og det ønsker vi også å være på dette området. Trondheim kommune er generelt opptatt av å være nytenkende, og det preger også dette feltet. Og vi drives også av å være først på enkelte områder.”

Trondheim kommune har også ved flere anledninger benyttet Inn på tunet for å fronte og vise frem kommunen i ulike sammenhenger. Eksempelvis ble dette gjort når kommunen hadde en delegasjon fra Kina på besøk, og dette har også blitt gjort i møter med Landbruks- og mat-departementet, hvor Trondheims satsing har blitt presentert. Slik benytter kommunen Inn på tunet til å oppnå status ved anledninger hvor man får gjester, eller har en mulighet for å profilere kommunen. Inn på tunet-tilbudene synes på denne måten å være noe som Trondheim kommune føler en stolthet i forhold til.

4.2 Ivaretagelsen av et Inn på tunet-fokus

Inn på tunet ble sterkt forankret både administrativt og politisk når man startet opp, og denne forankringen har holdt seg. Dette har man blant annet sørget for når personer i relevante stillinger har blitt byttet ut. Dagens Inn på tunet-ansvarlig tok over stillingen i rådmannens fagstab etter at en av de to tidligere nevnte initiativtakerne sluttet. Hun forteller at:

”[Han som hadde stillingen før] var veldig tydelig på det når jeg overtok jobben: ’Det er to hjertebarn, og ett av dem er Inn på tunet.’ Så det understreket han at jeg burde passe på videre.”

Også informanten fra Faggruppen Landbruk forteller at han fikk tildelt Inn på tunet som en av sine arbeidsoppgaver da han tiltrådte i stillingen. Rådgiveren som tar seg av elevtilbudene har en oppfatning av at mens satsingen var avhengig av enkeltpersoner i starten, så er det ikke lenger like personavhengig. Hun mener at kommunaldirektøren vil påse at noen andre overtar Inn på tunet-ansvaret hvis hun skulle gå av. Slik sett føler informantene seg trygge på at fokuset ikke faller bort, selv om en av dem skulle slutte i stillingen sin.

De aktuelle personene i rådmannens fagstab har tydelig tro på de helsemessige verdiene ved Inn på tunet, og de synes det er et område som det er morsomt å jobbe med. *”Og vi trives*

begge på gård, og det er jo ingen ulempe. Man får en god følelse når man kommer ut på gården, og det hindrer i hvert fall ikke prosessen.”

I tillegg beskrives Inn på tunet som ”det grønne alibiet” knyttet til fagstabens arbeid med oppvekst og utdanning, da det fra sentralt hold etterspørres læringstiltak med relasjoner til miljø.

Når det gjelder politikernes oppslutning, blir det poengtert at nye folk må gjøres kjent med Inn på tunet, da det ikke nødvendigvis er noen *automatikk* i at dette anerkjennes, selv om fokus på å bevare landbruksareal nok også vil være tilstede videre fremover, og selv om det har gått fint fram til nå. I den forbindelse forteller enkelte av tilbyderne at de selv også er bevisste på å invitere nye politikere til gården, for at de skal få innsikt i tilbudet, og støtte dette. Informantene i administrasjonen frykter imidlertid ikke at politikerne skal bortprioritere Inn på tunet med det første: *”Om rådmannen ikke budsjetterer penger til Inn på tunet, så gjøres det helt sikkert fra politisk hold, også for neste år. Sånn sett kommer det penger inn, uansett.”*

Å bevare det bynære landbruket

Ikke bare politikere og Faggruppen Landbruk, men også administrasjonen på helse- og oppvekstssida føler det overordnede ansvaret for utviklingen av det bynære landbruket i kommunen:

”Det bynære landbruket; utviklingen av dette står sterkt. Vi skal utvikle gode tjenester, men også bevare det bynære landbruket, de to målsettingene opplever jeg at vi har ganske klare. Og det ser man også i føringene fra sakene tidligere, at det skal være gårdsbruk som er i drift, som har landbruksproduksjon. Trondheim kommune går ikke inn i avtaler med nedlagte gårdsbruk, som et eller annet byfolk kjøper. Og der mener jeg at vi skiller oss ut fra enkelte andre kommuner som ikke har slike føringer. Så dette med næringsutvikling på eksisterende gårdsbruk, for å holde gårdene levende, og at det fortsatt foregår landbruksproduksjon, den er sentral i Trondheim kommune.”

Levende gårdsbruk er, som tidligere vist, samtidig noe som informantene fra administrasjonen mener er viktig for kvaliteten ved tilbudet. Bevisstheten rundt verdien av det bynære landbruket er sannsynligvis også noe som bidrar til å opprettholde satsingen på Inn på tunet i Trondheim.

4.3 Tilbakeslag for gården som pedagogisk ressurs

Inn på tunet foregår i møtet mellom ulike etater, forvaltningsnivå og profesjonelle kulturer. Dette har blitt svært tydelig i forbindelse med utvikling av Inn på tunet-tilbud til skolelever: Trondheim kommune hadde, i samarbeid med ulike bønder, fram til skoleåret 2008/2009 utviklet flere velfungerende tilbud for enkeltelever med spesielle behov. I forbindelse med tilsyn på en gård, oppdaget imidlertid skolemyndighetene hos Fylkesmannen at praksisen var i strid med deres tolkning av opplæringsloven. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag tolker loven på den måten at det er et krav at barna skal ha en pedagog på gården, og at denne skal være ansatt i kommunen – dette har man siden fått bekreftet fra sentralt hold.

Som en følge av dette måtte det aktuelle tilbudet avsluttes. Videre medførte dette at også flere av de andre elevavtalene ikke kunne fornyes, i og med at situasjonen var den samme ved flere

gårder. Det var imidlertid én gård hvor barnet hadde med seg assistent, og hvor man fikk byttet ut assistenten med en lærer, ved at Trondheim kommune betalte mellomlegget. Da kunne de også sette inn ytterligere to elever her. Dette er nå den eneste gården hvor de har et tilbud for elever over kommunens Inn på tunet-budsjett. Informantene i kommunen framholder at det ikke vil bli gjort noen nye enkeltelevtiltak etter at de tre som nå er i gang, fases ut, da kommunen anser det som altfor dyrt å betale for lærer i tillegg.

Informantene vet at det forekommer andre og mer fleksible tolkninger av lovverket i andre deler av landet. De erkjenner imidlertid at Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har rett i sine tolkninger, og setter i stedet sin lit til at man på sikt skal få en lovendring på dette området¹⁵.

4.4 Veien videre

Trondheim kommune har utviklet et knippe Inn på tunet-tilbud som de er veldig fornøyd med. Hvor stort potensialet for Inn på tunet er i kommunen, mener informantene først og fremst avhenger av omfanget av tilgjengelige midler. De har de pengene de har, inntil det eventuelt kommer ytterligere friske midler fra politisk hold. Politikerinformanten uttrykker et ønske om at Inn på tunet-næringen skal vokse, men poengterer at dette bør være en nisje framfor volumproduksjon, da tilbudene krever særkvalitet.

Når det gjelder de helserelaterte dagtilbudene innenfor Inn på tunet, mener hovedansvarlig at de per i dag har nok med de tilbudene som allerede er, eller er i ferd med å bli, etablert. I stedet for å opprette ytterligere tiltak her, har de i stedet forhåpninger om at NAV kan utvikle mer arbeidsrettede tiltak, gjerne på de samme gårdene som kommunen kjøper tjenester av. Dette fordi enkelte av brukerne som Trondheim kommune betaler for, etter hvert fungerer såpass bra at de kunne tatt del i et NAV-tiltak for en mulig reaktivisering på sikt – *”for den virkningen ser vi at gårdstilbudene våre har hatt.”* Man kan slik være tjent med at samarbeidet mellom kommunen og NAV styrkes, og at NAV videreutvikler sitt tilbud innenfor paraplyen ”Grønt arbeid”.

Ellers så ser Trondheim kommune stadig på muligheten for å utvikle tilbud for nye brukergrupper, slik de nylig gjorde da de begynte å tilrettelegge for et tilbud til demenspasienter. Kommunen har blant annet nylig inngått samarbeid med Fylkeskommunen og en landbruksrettet videregående skole med beliggenhet i Trondheim, hvor man vil starte opp et utviklingsprosjekt sammen (har laget prosjektskisse). Planen er da at Trondheim kommune skal leie både en gård og dyr som skolen er i besittelse av, hvor de vil ha brukere med særdeles omfattende bistandsbehov, og hvor det skal være ansatte med helse- og sosialfaglig bakgrunn. Dette tilbudet skal ikke konkurrere med de andre Inn på tunet-tilbudene, og man skal ikke ta penger derifra, men dette tilbudet vil altså få en litt annen innretning.

Videre har Stiftelsen Livsglede for Eldre forhørt seg om muligheten for at eldre kan få komme ut på Inn på tunet-gårdene en gang i blant, og Inn på tunet-ansvarlig jobber nå for å få til dette.

Siden avviklingen av flere enkeltelevtilbud måtte settes i gang, har de aktuelle rådgiverne i fagstaben begynt å tenke nytt også i forhold til oppvekst- og skolerelaterte Inn på tunet-tilbud. De sysler nå med å lage en matematikkgård, i samarbeid med NTNU. De har da innledet sam-

¹⁵ Norges bondelag jobber for tiden opp mot departementene for å finne en løsning på dette.

arbeid med én gård (hvor kona på gården er lærer), og én skole. I dette tilbudet er gården tenkt benyttet som pedagogisk ressurs, hvor det legges til rette for større elevgrupper som har med seg en lærer. Her vil det imidlertid ikke foregå spesialpedagogisk aktivitet, slik det er eller har vært på de tidligere etablerte skolerelaterte Inn på tunet-gårdene.

4.5. Oppsummering

Faktorer som synes å opprettholde Inn på tunet-satsingen i Trondheim kommune:

- En kommune som liker å være best, og som satser ordentlig når de har bestemt seg. En hig etter å sette seg selv på kartet på flere områder
- Utviklingen av en kultur, administrativt og politisk, som aktivt opprettholder engasjementet og viljen for Inn på Tunet
- Bevissthet om et overordnet ansvar for ivaretagelsen av det bynære landbruket
- Et stadig fokus på å tenke nytt, for å videreutvikle Inn på tunet-sektoren

5. Avsluttende bemerkninger

I dette notatet har vi beskrevet utviklingen og organiseringen av Inn på tunet i Trondheim. Det kommer tydelig fram at det eksisterer en tverrpolitisk så vel som tverrsektoriell oppslutning om Inn på tunet-satsingen i kommunen. Denne positive situasjonen synes, som vi har sett, å skyldes en blanding av strategiske grep og fordelaktige omstendigheter.

Man har videre klart å utvikle en modell som fra Trondheim kommune (kjøpersiden) sitt ståsted ser ut til å fungere veldig godt. Vi vil i den sammenheng poengtere at vi i dette notatet, i tråd med bestillingen fra Trondheim kommune, primært har lagt vekt på å beskrive hvordan Inn på tunet har utviklet seg i Trondheim, og hvordan arbeidet på dette feltet er organisert. Vi har i denne omgang ikke vært ute etter å fange opp de øvrige involverte parter (tilbydere og brukere) sine *subjektive* erfaringer med dagens organisering og gjennomføring, slik at dette er noe som i liten grad er kommentert.

Den pålagte avviklingen av enkeltelevtilbud tydeliggjør at man i arbeidet med Inn på tunet må forene mange ulike interesser og behov. Det er slik sett et krevende felt. Likevel synes Trondheim kommune å ha oppnådd mye. Fokus på kvalitet foran kvantitet, samt evnen til å tenke nytt, synes å være essensielle egenskaper i denne sammenheng.

Referanser

Inn på tunet (2009): *Hva er Inn på tunet*. Hentet 18.12.2009:

<http://www.innpaaturunet.no/default.asp?WCI=ViewNews&WCE=2420&DGI=231&Head=1>

Trondheim kommune (2009a): *Miljøstatus i Trondheim. Jordvern*. Hentet 18.12.2009:

<http://www.trondheim.kommune.no/miljostatus/jordvern/>

Trondheim kommune (2009b): *Miljøstatus i Trondheim. Jordbruk*. Hentet 18.12.2009:

<http://www.trondheim.kommune.no/miljostatus/jordbruk/#konsekvenser>